

עין משפט  
נר מצוה

## ה:

**איִסְטְמִית** היא. צרצ אלפס פ"י לשון סטים (שבת דף פט:): **חייבי** מלקיות מגין. פ"י מנין דאין לוקין עד שיגמר הדין על פיהם וא"ת ואמאי לא בעי נמי (א) כן חייבי ממון מגין דאין

משלמין ממון עד שיגמר דינו על פיהם וי"ל דכמו דצדייני נפשות דרשין עד שיגמר דינו מקרא דנפש נפש דכתיב צעדים צעדים וזוממין כמו כן כתיב ממון צעדים צעדים וזוממין דכתיב איד ליד לא ינקה דמפקי מיניה (כתובות דף יג:) דממונא משלמין ודרשין מיניה עד שיגמר הדין: **חייבי** גליות מגין. פירוש מנין דאין לוקין עד שיגמר דינו וקשיא דהא כשהעידו אחייבי גליות הרי הן חייבי מלקות וחייבי מלקות כבר גמרו מרשע רשע ופ"ה דמההיא לא ילפינן אלא עדים הווממין שהרשעו הגדון ללקות או למיתה דהאי קרא דרשע רשע צנידוין כתיב אצל כשהרשעו הגדון לגלות לא גמרינן: **אף** השנים מוּימין הג' ומנין אפי' הן מאה ת"פ עדים. מיתה אימא דעדים אמת אפי' לארבעה יוגמלא אחד קרוב או פסול יומר מן הג' דכתיבי צקרא אצל טפי מארבעה לא וי"ל כיון שכת אמת מזומת שתי כמות הוא הדין מאה אמר

לֹא קאמר רבי יהודה התם דאמרינן אטו כולי עלמא גבי הני הוו קיימי אבל הכא הני ידעי בסהדותא והני לא ידעי בסהדותא: **מרתני'** <sup>(א)</sup>באין העדים וזוממין נהרגין עד שיגמר הדין שהרי הצדוקין אומרים עד שיהרג <sup>(א)</sup>שנאמר <sup>1</sup>נפש [א] תחת נפש אמרו להם חכמים והלא כבר נאמר <sup>2</sup>ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו והרי אחיו קיים ואם כן למה נאמר נפש [ב] תחת נפש יכול משעה שקבלו עדותן יהרגו תלמוד לומר נפש [ג] תחת נפש הא אינן נהרגין עד שיגמר הדין: **גמ'** <sup>(א)</sup>תנא בריבי אומר לא הרגו נהרגין הרגו אין נהרגין אמר אביו בני לאו קל והומר הוא אמר לו לימדתנו רבינו שאין עונשין מן הדין דתניא <sup>3</sup>איש אשר יקח [את] אחותו בת אביו או בת אמו אין לי אלא בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו ובת אמו ובת אביו מוגין ת"ל ערות אחותו גילה עד שלא יאמר יש לי בדין אם ענש על בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו ובת אמו ובת אמו [ת] אחותו בת אביו או בת אמו אין לי אלא בת אביו ובת אמו מוגין רוצח רוצח תניא <sup>(א)</sup>אמר רבי יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים אין העדים וזוממין נהרגין עד שיהרג הגדון אמר לו שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא <sup>(א)</sup>שפכת דם נקי שהרי אמרו חכמים <sup>(א)</sup>אין העדים וזוממין נהרגין עד שיוזמו שניהם ואין לוקין עד שיוזמו שניהם מיד קבל עליו ר' יהודה בן טבאי שאינו מורה הוראה אלא לפני שמעון בן שטח וכל ימיו של ר' יהודה בן טבאי היה משתטח על קברו של אותו העד והיה קולו נשמע וכסבורין העם לומר קולו של הרוג אמר קולי שלי הוא תדעו למחר הוא מת אין קולו נשמע אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי דלמא בדינא קם בהדיה אי נמי פיוסי פייסיה: **מרתני'** <sup>(א)</sup>על פי [ד] שנים עדים או שלשה עדים יומת המת אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה אלא <sup>(א)</sup>להקיש <sup>(א)</sup>(שלשה לשנים) מה שלשה מוּימין את השנים אף השנים יוזמו את הג' ומנין האפי' מאה ת"ל עדים ר' שמעון אומר מה שנים אינן נהרגין עד שיהיו שניהם וזוממין יאף שלשה אינן נהרגין עד שיהיו שלשתן וזוממין ומנין אפי' מאה ת"ל עדים <sup>(א)</sup>רבי עקיבא אומר לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו ואם כן ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה על אחת כמה וכמה ישלם שכר לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה ומה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה יאף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה מגין אפי' מאה ת"ל עדים אמר

טובה מרובה ממדת פורענות צמדה טובה הוא אומר (שמות לה) <sup>(א)</sup>נוצר חסד לאלפים צמדת פורענות

## ביצד העדים פרק ראשון מכות

**שקדמו והרגו**. את הכת הראשונה קודם שחצוה כת שניה: **מאי דהוה סוה**. ולמה לי למיתני אלא כת ראשונה: **בלבד**. משמע שיש עוד אחרת: **איששקור**. הכחישו זה את זה דדרישות בית דין כשצדקוס: **סוחוקה** זו. להציא עדי שקר ולא נקבל עוד עדות אחרת: **אס** היא **הווחוקה**. לחזר אחריהם כל ישראל מי הוחזקו לשמוע לה שתחזיק את האחרים כשקרים: **זמנין**. פעם אחרת: **דדי חווייה** לר' **אלעזר גישות**. החזיר ריש לקיש את פניו ונסתכל צרי אלעזר צפנים וזעפות ושבין ריש לקיש ששמע ר' אלעזר דבר זה מפי רבי יוחנן וכשאלמרה לו לא אמרה בשמו: **דאמר רב' יסודה**. צמנתינן איסטטיית היא זו והוחוקה להוים: **דליכא דקא מהדר**. שאין אדם מחזר אחריהם לשכרם ולהרגילם תמיד לצוא לבית דין ולהזים את כל הנזאים: **דקא מהדרא**. לבקש ולשכור עדי שקר: **הני ידעי כסהדוסא**. אלו האחרונים ידעי צעדותה של זו: **מרתני' עד שיגמר דין**. אלא אם כן נגמר תחלה הדין של הגדון ליהרג ואחר כך הוזמו: **נפש ננפש**. צעדים וזוממין כתיב לא תחוס עינך נפש צנפש: **לעשום לאחיו**. משמע שהרי אחיו עדיין קיים: **יכול משקנלו עדוס**. וצאה להם הזמה מיד קודם גמר דינו של גדון יסרגו: **גמ' צריצי אומר**. כך היה שמוי: **הרגו**. שלא הוזמו עד שהרג הגדון על פיהם: **חייבי מלקיות מגנן**. אמתניתין קאי דאמר אין עושין דין הזמה עד שיגמר הדין וילף לה מנפש צנפש דמשמע צריצי מיתות חייבי מלקות מגנן העידוהו שחייב מלקות והוזמו מגנן דאין לוקין אלא אם כן נגמר הדין תחלה על פיהם: **חייבי גליות מגנן**. העידוהו שחייב לגלות והוזמו ומנן <sup>(א)</sup>צמנתינן סופג את הארצעים מגנלן עד שיגמר הדין דהני הואיל ולאו מדין כלשר זמם קא מפרצו לא אחי מלקות ידיהו מגזירה שוה דרשע רשע דמההוא לא ילפינן אלא עדים וזוממין שהרשעו הגדון ללקות <sup>(א)</sup>או למיתה דהאי רשע רשע צנידוין כתיב: **אראה בנחמה**. לא אראה בנחמה וגמרא הפכו לצרכה. פ"א אראה בנחמה נצטע מיתות בניו ואראה בנחמתן: **אס לא הרגתי עד זומם**. שלא הוזם אלא אחד מהם והרגמיו: **שהרי אמרו חכמים כו'**. מתניתין היא מה שנים אין נהרגין עד שיוזמו שניהם <sup>(א)</sup>דכתיב והנה עד שקר העד ואמר מר (פסוק דף ג:) כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרוט לך הכתוב אחד: **אלא צפני שמעון**. שאם יטעה יורחו: **כסבורין**. הכלל צלילה או ציוס ואין רואין אותו: **מרתני' מה שנים אין נהרגין עד שיוזמו שניהם**. כדפרישית לעיל: ר' **עקיבא אומר לא צא השלישי כו'**. לא הוצרך ללמדנו זאת דממילא ידעינן ששנים מוּימין את השלשה שהרי השנים כשרים לכל עדות וממילא ידעינן שאין וזוממין עד שיוזמו כולם שהרי כולם כאלה נעשו עדים וקרא כתיב והנה עד שקר העד ולא צא אלא להחמיר עליו שלא תאמר הואיל וצללו הוא היתה העדות מתקיימת לא יעשו צו דין הזמה לימדך הכתוב שאף הוא מן מקיימי דבר:

**על אחת כמה וכמה כו'**. <sup>(א)</sup>שמאינו מדה צדיני

הדר. רש לקיט, חזיה לרבי אלעזר בישות. החזיר פניו ונסתכל צריא בעין רעה, שבין שפטי ר' יוחנן שמע לשון זה, וכסאמר לשון זה לא אמרה בשם ר' יוחנן לפיכך לא קיבלה הימנו (כתובות כה:).

המשך בעמוד הבא

**רבינו חננאל** (המשך)

רשע למות ובחייבי מלקיות כתיב והיה אם בן הכות הרשע מה בחייבי כריתות ובחייבי מיתות אין עונשין ואין מזהירין מן הדין כך חייבי מלקיות. בחייבי גליות נמי אחיא רוצח רוצח. תניא אין העדים וזוממין נהרגין עד שיוזמו שניהן וכך אין לוקין ואין משלמין ממון עד שיוזמו שניהן. הצדוקין היו אומרים אין העדים וזוממין נהרגין עד שיהרג כעושי מצוה ומה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה יאף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה מגין אפי' מאה ת"ל עדים אמר

טובה מרובה ממדת פורענות צמדה טובה הוא אומר (שמות לה) <sup>(א)</sup>נוצר חסד לאלפים צמדת פורענות

העדות מתקיימת בב' כמו שמתקיימת בק' נמצאת עדות ק' כעדות ב' כך לענין דין הזמה (ק"ב) [ק' וב'] שיום

המשך בעמוד הבא

**רבינו חננאל** (המשך)

העדות מתקיימת בב' כמו שמתקיימת בק' נמצאת עדות ק' כעדות ב' כך לענין דין הזמה (ק"ב) [ק' וב'] שיום

מסורת הש"ם

(א) [כתובות לו:]; (ב) [כתובות כה:]; (ג) פרש"י בסנהדרין לו ד"ה טבא, (ד) סנהדרין לג: (ה) רש"י שנה' נפש בנפש (והוא דברים יט וכן בכל המשנה), (ו) מולין א': (ז) [למקמן ד: ח: סנהדרין נד: וש"י וע"י חוס' סנהדרין נג: ד"ה השתא], (ח) [נפחוס כד: יבמות כג:]; (ט) [סנהדרין לג:]; (י) [סנהדרין י: וש"י, לג:]; (יא) מגינה טו: [מוס' סנהדרין פ"ו], (יב) [ע"י מוס' שבת י: ד"ה רבי נתן], (יג) [סנהדרין כה:]; (יד) צ"ל להקיש שנים לשלשה כ"א צהא"ש, (טו) [סנהדרין ט:]; (טז) [ע"י פרש"י מולין א': ד"ה והשתא], (יז) [לעיל ג:]; (יח) צ"א טסף: דאין לוקין, (יט) רש"א מ"ו, (כ) [דברים יט], (כא) צ"א: שומעין הקול, (כב) [צ"ל עושה וכו' כדפרש"י ללמקמן כג: ד"ה על אחת כשאלמך בניאור יסא], (כג) [ש"ך לעיל במשנה], (כד) גירסת רש"א ומסרי"ט יד ניד ומפקין, (כה) רש"י למלקות ממיתה, (כו) [מסרי"ט הגיס ומפרש],

המשך בעמוד הבא

**גליון הש"ם**

רש"י ד"ה על אחת וכו' שפצינו מורה המובה. ע"י לקמן דף כג ע"א ברש"י ד"ה על אחת כמה וכמה:

המשך בעמוד הבא

**הגהות הב"ח**

(א) תוס' ד"ה חייבי מלקיות וכו' ואמאי לא בעי נמי הכי חייבי ממון:

המשך בעמוד הבא

**הגהות הגר"א**

[א ב ג] במשנה נפש צנפש כצ"ל (וכ"ה ברש"י ובספרי וע"י מו"ט): [ד] במשנה ע"פ שני עדים או [ע"פ] שלשה עדים יקום דבר כצ"ל. והוא דבגדים יט:

המשך בעמוד הבא

**מוסף רש"י**

הדר. רש לקיט, חזיה לרבי אלעזר בישות. החזיר פניו ונסתכל צריא בעין רעה, שבין שפטי ר' יוחנן שמע לשון זה, וכסאמר לשון זה לא אמרה בשם ר' יוחנן לפיכך לא קיבלה הימנו (כתובות כה:).

המשך בעמוד הבא

**רבינו חננאל** (המשך)

רשע למות ובחייבי מלקיות כתיב והיה אם בן הכות הרשע מה בחייבי כריתות ובחייבי מיתות אין עונשין ואין מזהירין מן הדין כך חייבי מלקיות. בחייבי גליות נמי אחיא רוצח רוצח. תניא אין העדים וזוממין נהרגין עד שיוזמו שניהן וכך אין לוקין ואין משלמין ממון עד שיוזמו שניהן. הצדוקין היו אומרים אין העדים וזוממין נהרגין עד שיהרג כעושי מצוה ומה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה יאף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה מגין אפי' מאה ת"ל עדים אמר

<sup>[1]</sup> לפי גירסת רבינו אדולף קושיה הרי"ף ע"ש: (ב) לפנינו הגירסה צריצי: